

Bojana Randelović
Predškolska ustanova „Speak Up“,
Novi Sad

UDK 373.21:78

Originalni naučni rad

Mirjana Matović
Visoka škola strukovnih studija
za obrazovanje vaspitača Novi Sad

Primljen: 14.11.2023.

Prihvaćen: 17.12.2023.

Dragica Kujačić
Predškolska ustanova „Speak Up“,
Novi Sad

DOI: 10.53406/kd.v11i2.79.

bojanar1234@gmail.com

INSTRUMENTALNA MUZIKA U PREDŠKOLSKOM UZRASTU: UPOZNAVANJE SA OSNOVNIM MUZIČKIM ELEMENTIMA

Sažetak: *Slušanje muzike je muzička aktivnost kojom se utiče na čovekov duhovni život i široku lepezu njegovih osećanja i raspoloženja. Opažanje i razumevanje samog muzičkog dela predstavljaju kompleksne psihološke procese slušanja muzike i jedni su od težih zadataka koji se postavljaju pred deo predškolskog uzrasta. S toga su neophodne adekvatne pripreme pred samo slušanje, objašnjenje tokom procesa slušanja i, na kraju, ukazivanje na podudarnost muzike (muzičkog dela – aktivnosti) sa drugim oblastima. Prihvatanje i shvatanje muzičkih elemenata kroz instrumentalnu muziku u velikoj meri zavisi od uzrasta, ali i od muzičkog iskustva dece, njihovog razvijenog sluha za muziku, kao i od metoda koji se primenjuju u okviru rada. Slušanjem instrumentalne muzike deca predškolskog uzrasta upoznaju se sa pravcima i žanrovima, stiču utisak o muzičkoj formi, stvaraju prostor za novu komunikaciju između sebe i odraslih. Cilj rada je da prikaže na kom je stepenu usvojenost nivoa artikulacije tonova, dinamike, tempa i ritma kao muzičkih elemenata kod dece predškolskog uzrasta. Usled realizovanih aktivnosti sa decom u godini pred polazak u školu, u predškolskoj ustanovi „Speak Up“ u Novom Sadu, dobijeni su rezultati relevantni za ovaj rad. U radu su prikazani različiti načini postupanja vaspitača pri usvajanju osnovnih muzičkih elemenata kod dece predškolskog uzrasta, kao i vrste provokacija radi aktiviranja čula, a u cilju privlačenja dece i njihove zainteresovanosti za ponuđenu muzičku aktivnost. Takođe, u radu je naglašen i samostalni rad dece u dolaženju do saznanja o muzici na osnovu ponuđenih informacija od strane vaspitača.*

Ključne reči: *Slušanje muzike, muzički elementi, opažanje, razumevanje.*

Uvod

Muzika je veoma važan element u razvoju dece, predstavlja deo celokupnog obrazovanja dece predškolskog uzrasta i neodvojivi je deo moralnog, intelektualnog i estetskog vaspitanja čoveka. Značaj muzike u razvoju predškolskog deteta ogleda se u pridobijanju pažnje, istraživanju čula i izražavanju emocija putem igre i aktivnosti, i to na kreativan i maštovit način. Muzički doživljaji se najspontanije ispoljavaju kroz stvaralaštvo i potrebno ih je podsticati kroz sve oblike aktivnosti: pevanje, izvođenje brojalica i muzičkih igara, sviranje na dečjim instrumentima, slušanje muzike, narodna kola i plesovi.

Muzički elementi, kao sastavni delovi muzičkog sadržaja, podstiču moralno razmišljanje, osećanja i vrednosti. Takođe, aktiviraju kognitivne procese opažanja, memorije i kreativnog razmišljanja i doprinose ovladavanju i razvoju veština, navika i sposobnosti (Vukićević, 2022). Novim sadržajima, ciljevima i ishodima muzika omogućava deci predškolskog uzrasta upoznavanje svih dimenzija muzike na osnovu stečenog iskustva u svim nastavnim oblastima: izvođenju muzike, slušanju muzike i dečijem muzičkom stvaralaštvu.

Rad sa decom predškolskog uzrasta neizostavna je karika u procesu razvoja njihovih kreativnih, stvaralačkih i estetskih sposobnosti, pa je važno planirano preduzimanje odgovarajućih koraka i obrazovne strategije od strane vaspitača (Gajić, 2004). Neposrednost delovanja jedna je od glavnih odlika muzike, i od suštinskog je značaja u rad sa decom predškolskog uzrasta, koji je izuzetno bitan za razvoj ličnosti. Sreća, tuga ili neko drugo stanje raspoloženja iskazano muzikom doživljava se i onda kada nije moguće objasniti na koji način je muzika motivisala određeno raspoloženje unutar jedne ličnosti.

Dete predškolskog uzrasta, iskreno i otvoreno za nova saznanja, postepeno prihvata ono što mu muzika nudi, a to je od velike važnosti u razdoblju kada menja sredinu i veći deo dana provodi u vrtiću, posebno u periodu tranzicije. Primenom muzike veselog karaktera i osmišljenim izborom može se ublažiti tuga i nesigurnost deteta koje pati zbog odvajanja iz porodičnog ambijenta, iz zdravstvenog ili možda nekog drugog razloga (nepravilan odnos roditelja prema detetu, ljubomora, neprikladno odevanje itd.) Moć muzike da u čoveku probudi određeno raspoloženje ima uticaja i na rad sa decom koja su već prihvatila vrtić kao sekundarni životni prostor. Sama muzika doprinosi formiranju jedne prijatne sredine za igru i rad. Na taj način dete koje je opušteno i raspoloženo sa velikom radošću prima podsticaje, bivali oni muzički ili ne.

Imajući u vidu ulogu i značaj muzičkog vaspitanja i obrazovanja u razvoju dečjih muzičkih sposobnosti i muzičke pismenosti, neophodno je istaći važnost korektnog pristupa i stalnog rada sa decom predškolskog uzrasta u skladu sa jasno definisanim ciljevima i zadacima. Na predškolskom i mlađem školskom uzrastu u oblasti muzičkog obrazovanja i dalje se veća pažnja usmerava na muzičko izvođenje, dok je manja pažnja posvećena razvoju muzičke pismenosti, percepcije i recepcije muzičkog dela. Shodno tome, kontinuirano slušanje instrumentalne muzike jeste glavni aspekt koji utiče na kognitivni, afektivni i psihomotorni razvoj deteta.

Slušanje muzike jeste muzička aktivnost koja uz angažovanje čula sluha po-

kreće i deluje na čovekov duhovni život u kome uključuje jednu široku lepezu osećanja i raspoloženja. Upoznavanje, usvajanje i razumevanje muzike predstavlja proces koji traje tokom čitavog ciklusa života. Kako zaključuju Mirković i Matić (Mirković i Matić, 1986), ukoliko je početak tog saznanja u najranijim iskustvima, onda bi detetu upravo u tom dobu trebalo osigurati širok spektar najraznovrsnije muzike, upotpuniti muzičke doživljaje na osnovu kojih će, preradom utisaka stečenih čulima, doći do saznanja koja će omogućiti lakše razumevanje muzike i razvijanje ljubavi prema njoj. Sam doživljaj biće snažniji ukoliko je dete, uvek kada je to omogućeno, aktivno u muzičkom zbivanju. S obzirom na to da u predškolskom uzrastu dolazi do kreiranja elementarnog muzičkog ukusa i preferencija, neophodno je slušati ona muzička dela koja odgovaraju dečjem uzrastu: pažljivo odabrana, jasne forme i sadržaja i relativno kratka.

Na osnovu prikazanih saznanja može se izneti pretpostavka da deca predškolskog uzrasta mogu usvojiti osnovne muzičke elemente slušajući instrumentalnu muziku uz primenjene aktivnosti.

Shodno iznetoj pretpostavci u radu se postavlja osnovno pitanje: U kom stepenu deca predškolskog uzrasta usvajaju osnovne muzičke elemente: artikulaciju tonova, dinamiku, tempo i ritam?

Kako bi se došlo do odgovora na postavljeno pitanje i potvrdila definisana pretpostavka, realizovano je istraživanje u predškolskoj ustanovi „Speak Up“ u Novom Sadu sa decom u godini pred polazak u školu.

U radu su prikazani uslovi, način i metod realizacije istraživanja, rezultati istraživanja, kao i stavovi i zaključci izvedeni na osnovu dobijenih rezultata.

Teorijski okvir

Obrazovni potencijal i uzajamno delovanje muzike i fizičke aktivnosti na predškolskom uzrastu očigledni su u potrebi da se iskaže prirodni stimulanis pokreta muzikom. U polju razvojne psihologije dečji razvoj posmatra se sa različitih stanovišta. Prate se kognitivni, fizički, motorni, senzorni, emocionalni razvoj, razvoj govora, socijalnog ponašanja, memorije pažnje, mašte. Deca uzrasta od treće godine do polaska u školu manifestuju uvećanje igrovne aktivnosti, ekspanziju razvoja simboličkih funkcija i imaginacije, kao i intuitivnog mišljenja. U tom periodu razvija se govor, kreiraju predstave, dolazi do interiorizacije radnje, što znači da dete postaje samostalnije u pogledu brige za sebe, u završavanju svakodnevnih aktivnosti i poseduje viši nivo tolerancije za „odvajanje od roditelja“ (Bralović i Mihajlović, 2018: 45).

U predškolskoj uzrasnoj fazi:

- dete može usvojiti tekst pesme sa razumevanjem, oseća i povezanost teksta i melodije (Đurković, 1998);
- deca pevaju sa mnogo većom intonativnom stabilnošću, uspevaju da održe tonalnu stabilnost za vreme cele pesme, dok se smanjuje frekvencija osmišljavanja spontanih pesama (Pound & Harrison, 2002: 278);
- u razdoblju između četvrte i šeste godine kreira se lični muzički izraz i najprimećeniji je kroz promene dinamike i tempa pri pevanju;

- ako su mu poznati od ranije, dete prepoznaje karakter muzike i instrumente na kojima je izvedena (Đurković-Pantelić, 1998: 237);
- razvijena je sposobnost zapažanja dinamičkih kontrasta i karaktera kompozicije (Mirković, 1996: 349);
- uvećava se interesovanje za slušanjem muzike, kao i širenje muzičkih znanja i muzičkog vokabulara (visoko-nisko, brzo-sporo, tiho-glasno itd) (Duffy, 2006);
- deca umeju da razlikuju tonove po visini, međutim, imaju poteškoća ukoliko to treba da čine kroz verbalni odgovor, jer termine vezane za visinu mešaju sa terminima vezanim za dinamiku; zato istraživanja treba obavljati kroz primenu drugih, neverbalnih metoda, ili bi istraživanju trebalo da prethodi obuka fokusirana na usvajanje pomenutih termina (Miyamoto, 2007).

Navedeni pregled muzičkog sadržaja – razvoja percepcije muzike i vokalnog razvoja, od velike je važnosti za realizaciju istraživanja, koja se ogleda u shvatanju šta se može očekivati od dece predškolskog uzrasta, pri slušanju muzike.

Primenjivost instrumentalne muzike u predškolskom uzrastu

Instrumentalna muzika predstavlja svaku vrstu muzike stvorene, tj. komponovane za izvođenje na nekom muzičkom instrumentu. Gledajući u širem smislu, to su kompozicije vokalizama, odnosno, prateće pevačke melodije bez teksta. Osnovni elementi instrumentalne muzike jesu: ton (određuje melodiju i harmoniju), ritam (njegove sastavne komponente su tempo, mera i artikulacija), dinamika i osobine tona, kao što su tembar i tekstura tona.

U razvoju pokretljivosti deteta i rane motorike veoma je korisna Dalkroz metoda rada u muzici koja polazi od premise da se klasično muzičko obrazovanje zasniva na razvoju mehaničke interpretacije i ne doprinosi kreativnosti u dovoljnoj meri. Švajcarski kompozitor i istaknuti pedagog, kreator metode, Emil Žak Dalkroz [Emile Jaques-Dalcroze], smatrao je da je muziku neophodno iskusiti fizički, mentalno i duhovno, sa ciljem razvijanja unutrašnjeg sluha i stvaranja svesne veze između uma i tela.

U praksi je Dalkroz metoda poznata pod terminom euritmija i primenljiva je u radu sa muzikom jer uključuje ritmičke aktivnosti i pokrete, solfedo i improvizaciju, sa ciljem razvoja muzikalnosti u širem smislu (Lazić i dr., 2021). Prema ovoj metodi, razumevanje tela u muzičkom izvođenju ima za cilj da razvije poznavanje tela i svest o fizičkim zahtevima u muzičkoj interpretaciji i izvođenju.

Jedan od bazičnih principia Dalkroz metode jeste da „izvođenje lepe muzike treba da reflektuje unutrašnji osećaj odnosa vremena, prostora i energije u muzici“ (Lazić, 2022: 91). Primenjeni pokret u Dalkroz metodi pomaže razumevanju elemenata muzičke strukture jer se uz njega razvijaju kognitivni, afektivni i psihomotorni aspekti ličnosti; razvija se motorika, koordinacija, koncentracija.

Aktivnosti zasnovane na Dalkrozovoj metodi (pevanje sa pokretom, improvizacija pokreta, plesovi i vežbe opuštanja) nude mogućnost za neverbalnu otelotvorenu interakciju, a samim tim i mogućnost za razvoj aktivnosti i autonomije učenika, pre svega kroz razvoj tela i društvenih veština (Lazić i dr., 2022).

Rad na instrumentalnoj muzici sa decom predškolskog uzrasta često je zasnovan i na Orfovom pristupu u kojem je pokret takođe jedan od glavnih elemenata

i predstavlja osnovu na kojoj počiva usvajanje muzike. Kretanje je prirodni deo procesa razvoja kod dece, te osnovni cilj primene ove metode jeste da se kod svakog deteta obezbede sredstava za buđenje potencijala za muziku kako bi bilo osposobljeno da je u dovoljnoj meri koristi kroz pokret. Kod Orfovog pristupa deca se podstiču da istražuju različite pokrete i da osete kvalitet tih pokreta svim delovima svog tela. Deca liberalno doživljavaju karakteristike pokreta koji mogu biti različiti, na primer lagani, teški, glatki, nazubljeni ili usmereni na gore, na dole, unutra ili ka spolja (Woods, 1987: 36).

Eksperimentisanje sa pomeranjem tela u prostoru uz slušanje različitih muzičkih kompozicija, ali i uz druge aktivnosti neophodni je deo pristupa. Slobodno kretanje uz ritam koji se izvodi na bubnjevima i drugim instrumentima deci pruža mogućnost da osete kako telo može pratiti ritam i bez upotrebe reči. Na taj način deca uče da se kreću, osmišljavaju i prave pokrete uz muziku koja u sebi sadrži kontrastne delove – brze, spore ili umerene. Tako postaju osposobljena da kombinuju pokret sa zvucima (ritmom, melodijama) koje stvaraju svirajući na Orfovim instrumentima (Calvin, 1998: 6).

Prema metodi Karla Orfa postoje četiri osnovna pokreta tela kojima deca mogu da prate rime i napeve, kao i specifične muzičke kompozicije, kao što su kanoni, ostinata i ronda. Ovi osnovni pokreti tela jesu pljeskanje dlanovima, udaranje šakom, pucketanje prstima i udaranje rukama po butinama (Woods, 1987:36).

Metodološki okvir

U istraživanju je primenjena deskriptivna metoda, odnosno pregledno (*survej* – *servej*) istraživanje. Deskriptivna metoda u pedagoškom istraživanju ima funkciju da pored opisa pedagoških pojava obuhvati njihovu interpretaciju, vrednovanje i izvođenje zaključaka. Drugačije rečeno, deskriptivna ili *servej* metoda uz opisivanje pedagoške stvarnosti prodire do procesa, događaja, veza i odnosa među pedagoškim pojavama koje su predmet istraživanja (Bandur, Potkonjak 1999).

Primenom teorijskih znanja navedenih u prethodnom poglavlju, a u skladu sa postavljenim ciljem, iznetom pretpostavkom i postavljenim pitanjem, definisanim u uvodnom delu rada, realizovano je istraživanje u predškolskoj ustanovi „Speak Up“ u Novm Sadu, sa decom od šest godina, koja predstavljaju najstariju grupu navedene predškolske ustanove, u vremenu od 1. 3 do 31. 5. 2023. godine.

Istraživanje je realizovano u okviru četiri segmenta kroz osam aktivnosti. Segmenti su definisani kao osnovni muzički elementi: ritam, artikulacija tonova i predstavljanje nota uz pomoć crteža, tempo i dinamika.

Segment 1: Ritam

Segment istraživanja realizovan je kroz dve aktivnosti u kojima je učestvovalo ukupno osamnaestoro dece.

Prva aktivnost realizovana je primenom Orf medote. Deci koja su učestvovala u istraživanju puštena je melodija *Turski marš* Wolfganga Amadeusa Mocarta, sa zadatkom da svako od učesnika svojim pokretima tela, kao što su: pucketanje prstima, pljeskanje dlanovima, trljanje dlanom o dlan, tapšanje kolena i udaranje nogama o pod, dočaraju ritam, usklade ga uz datu melodiju, i uz pomoć navedenih

pokreta akcentuju naglašeni deo takta. U zavisnosti od vremenskih uslova aktivnost je realizovana u sobi i dvorištu vrtića.

Druga aktivnost realizovana je primenom Dalkroz metode. Deci koja su učestvovala u istraživanju predstavljena je kompozicija *Četiri godišnja doba* Antonia Vivaldija, u trajanju od dva minuta. Navedena kompozicija izabrana je jer opisuje prirodu, a zvukom violine i šarolikost godišnjih doba, pri čemu deca pokretom mogu slobodno da izraze ono što osećaju i na koji način doživljavaju melodiju. Pored izvođenja slobodnih pokreta u zavisnosti od ritma, učesnici su koristili i rekvizite kao što su: trake od krep papira, balon i kružići od samolepljivog papira u boji zalepljeni na podu sale. Deca su uz pomoć vaspitača pravila sredstva opcrtajući kružiće, seckajući ih i praveci trake lepeći krep papir na drvene štapiće. Takođe su izrazila želju da kružići budu raznih boja (žuti, crveni, plavi, rozi, narandžasti) jer su ih te vesele boje podsećale na radost, lepo vreme i na to da je stiglo proleće. Zadatak je bio da se na osnovu kretanja melodije usklade pokreti, od najsitnijih na prstima do poskoka, uz ritam pomeranja trakica koje su držali u rukama. Aktivnost je realizovana u sali vrtića.

Segment 2: Artikulacija tonova i predstavljanje nota uz pomoć crteža

Segment istraživanja realizovan je kroz dve aktivnosti u kojima je učestvovalo ukupno osamnaestoro dece.

Prva aktivnost realizovana je slušanjem Betovenove *Simfonije br. 5*, kao složenije kompozicije i teže za praćenje, u trajanju od dva minuta, sa zadatkom da se pomoću nacrtanih simbola (tačkica, kružića, otvorenih, zatvorenih, pravih, krivih i izlomljenih linija) prati dužina trajanja tonova.

Druga aktivnost realizovana je slušanjem kompozicija *Za Elizu* Ludviga Van Betovena, kao lakše za praćenje, takođe u trajanju od dva minuta, sa istim zadatkom kao i u prethodnoj aktivnosti.

Segment 3: Tempo

Segment istraživanja realizovan je kroz dve aktivnosti u kojima je učestvovalo ukupno petnaestoro dece.

Prva aktivnost realizovana je slušanjem kompozicije *Simfonija br. 4* Wolfganga Amadeusa Mocarta, u trajanju od dva minuta, sa zadatkom slobodne improvizacije pokreta (po želji učesnika-dece) u skladu sa tempom. Aktivnost je realizovana u dvorištu vrtića.

Druga aktivnost realizovana je upotrebom zajednički (vaspitač i deca) osmišljenog poligona sa preprekama, uz slušanje kompozicije *Alegro moderato* (L. Len- to), u trajanju od dva minuta, ali sa početkom puštanja od tridesete sekunde. Zadatak koji je postavljen učesnicima jeste prelaz prepreka u okviru poligona, brzinom koja je usklađena sa tempom melodije, od sporog do brzog kretanja. Aktivnost je realizovana u dvorištu vrtića.

Segment 4: Dinamika

Segment istraživanja realizovan je kroz dve aktivnosti u kojima je učestvovalo ukupno osamnaestoro dece.

Prva aktivnost realizovana je uz igru „Zaledi se“, sa učesnicima podeljenim u dve grupe i slušanjem *Uvertire* Wolfganga Amadeusa Mocarta, u trajanju od dva

minuta. Prva grupa imala je zadatak da se kreće po crvenom ili plavom krugu koji su formirani od vunice, u skladu sa jačinom melodije (lagano spuštanje u čučanj, gmizanje, šunjanje). Druga grupa imala je zadatak da prati jačinu tonova određenim instrumentima unutar kruga. Deca su sama birala Orfove instrumente i na osnovu njihove zvučnosti određivala da li će njima predstavljati tihi ili glasnu melodiju. Tokom aktivnosti grupe su zamenile uloge.

Druga aktivnost realizovana je uz *Simfoniju broj 4* Antona Bruknera, u trajanju od jednog minuta i trideset sekundi, sa puštanjem kompozicije od drugog minuta. Aktivnost je, takođe, realizovana sa dve grupe učesnika, u skladu sa prethodnom aktivnošću. Tako je prva grupa imala zadatak da dočara dinamiku šetanjem na prstima i spuštanjem u čučanj, uz dodavanja pokreta po želji, a koji su ih asociirali na određenu jačinu tona. Druga grupa je dinamiku vodila sa loptom, provlačenjem ispod stolica ili dodavanjem iznad glave, u zavisnosti od dinamike. Kao i kod prethodne aktivnosti, grupe su nakon određenog vremena zamenile uloge.

Analiza rezultata istraživanja

Realizacijom prikazanog tromesečnog istraživanja došlo se do rezultata na osnovu kojih je moguće sagledati stepen usvojenih muzičkih elemenata, kako na nivou pojedinačnog tako i na nivou sveukupnih muzičkih elemenata, definisanih u ovom istraživanju (Tabela 1.).

Tabela 1.
Stepen usvojenosti muzičkih elemenata

SEGMENT	AKTIVNOST	BROJ UČESNIKA	STEPEN USVOJENOSTI MUZIČKIH ELEMENTA					
			<i>potpuno</i>		<i>delimično</i>		<i>minimalno</i>	
			Broj	%	broj	%	broj	%
Ritam	Orf metoda	18	14	77,77	4	22,23	0	0
	Dalkroz metoda		8	44,44	6	33,33	4	22,23
Artikulacija tonova	Teža kompozicija	18	1	5,55	12	66,66	5	27,78
	Lakša kompozicija		14	77,77	4	22,23	0	0
Tempo	Slobodni pokret	15	15	100	0	0	0	0
	Prelaz prepreka		15	100	0	0	0	0
Dinamika	„Zaledi se”	18	9	50	5	27,77	4	22,23
	Promena položaja tela		9	50	7	38,88	2	11,12
PROSEČAN REZULTAT			10	63,18	5	26,39	3	10,43

Analizom dobijenih rezultata prikazanih u Tabeli 1. i njihovim međusobnim upoređivanjem došlo se do sledećih činjenica:

– Najveći broj učesnika-dece u potpunosti je usvojio sve muzičke elemente (63,18%), a manji broj delimično (26,39%) ili minimalno (10,43%);

– Najveći broj dece usvojio je sledeće muzičke elemente: tempo (100%), ritam – Orf metodom (77,77%) i artikulaciju tonova slušajući lakšu kompoziciju (77,77%);

– Najmanji broj dece u potpunosti je usvojio artikulaciju tonova slušajući težu kompoziciju (5,55%) i ritam – Dalkroz metodom (44,44%).

Na osnovu iznetih činjenica, posmatranja dece tokom realizacije istraživanja i sagledavanja njihovog kreativnog rada, mašte i entuzijazma koji su se ispoljili tokom aktivnosti, dolazi se do sledećih saznanja:

1. Instrumentalna muzika ima težišnu ulogu u usvajanju osnovnih elemenata u muzici;

2. Ritam je najinteresantnija, dok je artikulacija i predstavljanje nota uz pomoć crteža najteža aktivnost;

3. Lakoća usvajanja osnovnih elemenata muzike uz instrumentalnu muziku, lakoća usklađivanja pokreta uz tempo tokom slušanja muzike, razlikovanje tihog od glasnog tona, prepoznavanje dinamike i usklađivanje pokreta uz nju, predstavljaju pozitivne elemente realizovanog istraživanja;

4. Negativnosti koje su se ispoljile tokom istraživanja ogledaju se u: poteškoćama u usklađivanju pokreta tokom smenjivanja dinamike i prelaska iz tihe melodije u glasnu i obrnuto, teškom praćenju tonova pomoći muzikograma i praćenju njihove dužine trajanja, te u poteškoćama u sinhronizaciji pokreta uz ritam i dinamiku.

Na osnovu do sada iznetog zaključuje se da deca predškolskog uzrasta mogu usvojiti osnovne muzičke elemente slušajući instrumentalnu muziku, uz primenjene planirane i adekvatno sprovedene aktivnosti, kao i da veći broj dece u potpunosti usvaja muzičke elemente: artikulaciju tonova, dinamiku, tempo i ritam, a manji broj delimično ili na nivou minimalnog. Ovim zaključkom potvrđuje se pretpostavka i daje odgovor na pitanje izneto u uvodnom delu rada.

Diskusija i zaključak

Svako dete poseduje sve sposobnosti koje su ključne za formiranje ličnosti i napredovanja. Ona teže ka novim saznanjima, istraživanjima, uz javljanje spontanog potencijala, za koji je neophodno racionalno razvijanje. Adekvatna sredina, uslovi, kao i pozitivno delovanje same okoline kojom je okruženo, može blagotvorno uticati na razvoj deteta, prijatnom motivacijom da istražuje, prepoznaje i uočava. Putem igre, aktivnosti i eksperimenta, na maštovit i kreativan način može se pridobiti dečja pažnja i navesti da istražuju svoja čula. Stoga je neophodno decu usmeravati od najranijeg uzrasta da slušaju muziku na pravi način, da razumeju njen jezik i izražajna sredstva. Sa punih pet ili šest godina deca prepoznaju koračnice, uspavanke, narodne igre, dok u najstarijoj vaspitnoj grupi, između šest i sedam godina, veoma istanačnim smislom za promene u karakteru muzike, na svoj način da opisuju razlike u delovima iste kompozicije. Podsticanje muzikom, kao i

negovanje dečje pažnje i sposobnosti zapažanja promena, od velikog je značaja za dalje upoznavanje, bavljenje muzikom i formiranje ličnosti u celini.

Istraživanja na koje se referisalo u prethodnom tekstu ovog rada pokazala su da izlaganje deteta muzičkim aktivnostima doprinosi razvoju određenih vrsta intelektualnih sposobnosti, boljoj koordinaciji pokreta, većoj koncentraciji, boljem pamćenju, kao i skladnom razvoju osetljivosti za razumevanje i doživljavanje muzike.

Prikazanim istraživanjem u radu došlo se do saznanja da deca, slušajući instrumentalnu muziku uz primenjene aktivnosti, mogu usvojiti osnovne muzičke elemente. Usvajanje ritma, artikulacije tonova, tempa i dinamike, kao osnovnih elemenata instrumentalne muzike, nije podjednakog nivoa i težine i kreće se od minimalnog, preko delimičnog, do potpunog usvajanja. U radu su prikazani rezultati koji ukazuju na činjenicu da veći broj dece, starosti od šest godina, u potpunosti usvaja muzičke elemente, od kojih najlakše tempo i ritam, a najteže artikulaciju tonova. Potrebno je naglasiti da je za ovakav način rada veoma važna dečija zainteresovanost, kreativnost, postojanje ideja, stvaralačkog osećaja, ali i spremnosti vaspitača da se upusti u primenu različitih načina rada kako bi deci približio sav potencijal muzike.

Literatura:

- Bandur, V., Potkonjak, N. (1999). *Metodologija pedagogije*. Beograd. Savez pedagoških društava Jugoslavije.
- Bralović, V., Mihajlović, N. (2018). Muzičke igre, razvijanje ritma i muzičkog pamćenja u predškolskom uzrastu. *Savremeni svet i tolerancija kroz prizmu predškolskog vaspitanja. Zbornik radova sa Trinaeste konferencije „Vaspitač u 21. veku“*. Visoka škola za vaspitače strukovnih studija, Niš.
- Calvin, & Campbell, K. (1998). Supporting the Development of the Whole Child through Orff Schulwerk, Montessori and Multiple Intelligences. *Elementary and Childhood Education*, 1–3: 3–33. Oakville, Canada.
- Vukićević, N. (2022). *Interaktivni pristupi realizaciji dečjeg muzičkog stvaralaštva u mlađim razredima osnovne škole*. Doktorska disertacija. Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet.
- Gajić, O. (2004). *Problemska nastava književnosti u teoriji i praksi. Rezultati eksperimentalnih istraživanja*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Duffy, B. (2006). *Supporting Creativity and Imagination in the Early Years*. Maidenhead, Berkshire, United Kingdom.
- Đurković-Pantelić, M. (1998). *Metodika muzičkog vaspitanja dece predškolskog uzrasta*. Šabac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
- Lazić, S. (2022). Dalkroz metoda i njen uticaj na motoriku, lokomotorni aparat i estetiku pokreta. *Sports Science and Helath* 12(1): 87–93.
- Lazić, S., Matović, M., Janković, M. (2022). *Euritmija u holističkom razvoju deteta: dometi i ograničenja*. Novi Sad: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača.
- Mirković-Radoš, K., Matić, E. (1986). *Muzika i predškolsko dete*. Beograd: Zavod

- za udžbenike i nastavna sredstva.
- Mirković, R. (1996). *Psihologija muzike*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Miyamoto, K. (2007). Musical Characteristics of Preschool-Age Students: A Review of Literature. *Application of Research in Music Education*. Robert Fulton Dr Reston, VA 20191.
- Pound, L., & Harrison, C. (2002). *Supporting musical development in the early years*. McGraw-Hill Education, Philadelphia, United Kingdom.
- Woods, D. (1987). Movement and General Music: Perfect Partners. *Music Educators Journal*, 74(3), Focus: Music and Movement: 35–36, 41–42.

Bojana Ranđelović
Preschool „Speak Up“, Novi Sad
Mirjana Matović,
Preschool Teacher Training College, Novi Sad
Dragica Kujačić
Preschool „Speak Up“, Novi Sad

INSTRUMENTAL MUSIC IN PRESCHOOL AGE: LEARNING ABOUT THE BASIC MUSICAL ELEMENTS

Abstract: Listening to music is an activity that affects a person's spiritual life and a wide range of his moods and feelings. Perceiving and understanding a piece of music itself is a complex psychological process and one of the most difficult tasks for preschool children. Therefore, adequate preparations are necessary before listening, explanation during the listening process and, finally, pointing out the compatibility of music (a piece of music-activity) with other areas. Accepting and understanding musical elements through instrumental music largely depends on the age, but also the musical experience of children, their musicality and the methods applied during work. By listening to instrumental music, preschool children become familiar with musical genres, gain an impression of musical form, and create space for communication between themselves and adults. The aim of the paper is to show the degree of acquisition of the tone articulation level, dynamics, tempo and rhythm, as well as musical elements by preschool children. Since the activities were realised with the children a year before they started attending school, at the kindergarten "Speak Up" in Novi Sad, the results are relevant for this paper. It presents different ways of approach by teachers during children's acquisition of basic music elements, as well as types of provocations, in order to activate the senses, with the aim of attracting children and their interest in the musical activity which is offered. Also, the paper emphasizes the children's independent work in learning about music based on the information provided by the teacher.

Keywords: listening to music, musical elements, perception, understanding